

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
 Härad: *Luggude* Adress: *Hörsborg*
 Socken: *Väsby* Berättat av: *Densamme*
 Uppteckningsår: *1935* Född år *1861* i *Väsby*

Uppteckningen rör *Bi och bishötsel:* *svan på Ulmas*
trägel. n. 14. sid.

<i>Vilda bi.</i>	<i>1 - 3</i>
<i>Humlor.</i>	<i>3 - 5</i>
<i>Biskapar.</i>	<i>5 - 11.</i>
<i>Model för att få bina att trivas.</i>	<i>11, 28.</i>
<i>Benvärningar på bishöttelet o.</i>	
<i>bina.</i>	<i>12 - 14.</i>
<i>Model för "bisting".</i>	<i>14 - 15.</i>
<i>Vat.</i>	<i>17.</i>
<i>Byggandet av "biskapar".</i>	<i>17 - 20</i>
<i>Främning.</i>	<i>20 - 28</i>
<i>Ringa för bi.</i>	<i>22.</i>
<i>Skydder sig för att bina ej skulle slitas.</i>	<i>28.</i>

	sid.
Täta binas bostäder v. vissa tillfällen.	29
Övervintring av bisvärmar.	30-31.
Bins fiender.	31.
Skattring.	31-36
Vaxens användning.	36.
Hornungens användning.	36-38.
Förvaring av hornungen.	38.
Tux med bi.	38-39.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Emil Jönsson

Härad: Luggude

Adress: Hornsborg

Socken: Väsby

Berättat av: Den samme

Uppteckningsår: 1935

Född år 1861 i Väsby

1

Uppteckningen rör Bi och Bishötsel.

Allt ifrån äldsta tider, har det, av landbe-
folkningen beräknats att "hålla" bi, och ända
fram i tiden, så långt som de fyra förste år-
tionden av förra århundradet, var det så all-
mänt, att det var lättare räkna de gårdar, der
det icke fanns bi och bikupor vid sidan om bo-
ringshuset, än der de funnos. Men s. k. vilde
bi voro ytterst sällsynta att de förefunnos i sko-
gen, ty der var nog förmånga fiender till dem,
som ofredade och förstörde dem. I ihäliga träd
var vanligen för stort flusterhål, och innan bin
kunne smura det igen, hade hackspettar, talgox

mesar och även andra fåglar ätit upp de fles-
te, och kunde nesten skaffa någon honung, så
nasade snart myrorna det söta, och då var brens
undergång given. Min Mor Mor omtalade att
de funnit bi i ett träd i deras skog en gång, men
de måste hugga ner trädet och röka ihjel bier
för att komma åt det ävenledes obetydliga honungs
och varförrådet. Aldrig hörde jag omtalas att man
kunnet skatta Wildbi utan att döda dem. Man
vet ju att håligheter i träden, uppkomma efter
der förra torra grenar avbräckts och hackspettarna
bearbetat grenfästet, som merkinat mer och mer
och dessa hål bliva då högt ovan marken, och
ingen människa skulle kunna stjäla honung
en, varföre sådana träd allé inte behöfves att
märkas för den skull, men ville ägarer mär-
ka för att lättare återfinna ett sådant, kunde

ger så vara. Aldrig hörde jag heller att någon vid
leitäckt avsågat träd med Wilda lei och fört hem till
gården och fått bin att leva och "draga". Att hawa
lei kallades också "att hålla lei", eller att sköta lei;
men vanligen "att ha lei". Honungen benämndes
alltid av de gamle för "Honung", eller "Hana", med långt
första a. Hummelar äro av tre slag. En sort
jättestora, med svart mellankropp och grå-
randig abdom (bak kropp). En sort smågula, ej
större än hästbönor, och en sort lika små svar-
ta. De största äro ej så farliga att röva honungen
ifrån, som de båda sistnämnde slagen. Humlorna
trivas bäst vid nyodlingar i torra toffar eller
torra jordvallar. I själva skogen trivas de icke
troligen för onyrornas skull. För att komma
åt deras honung, måste man gräva ut deras
leo, när det är svårt om bittida morgonen, eller

Den sol är nere om kvällen. Deras honung
är sötare än bihonung, men så tunnflytande
som vatten och inneslutas i runda blåsor, av någ-
ot varliknande ämne. Dessa blåsor hänga i hop, i
klumpar, rätt sköra, och råkar det gå hål på
en bubbla så rinner strax honungen ut och är, i
så fall bäst att dricka den genast om man ej har
kär till hand. När man må akta sig, ty kom-
humlorna upp eller hem och finna rövare, så är
bäst laga till flykten och hur fort man springer
så begagna humlorna sina flygmaskiner med
sådan hastighet att ett och annat svidande stygn
i nacken eller i ansiktet nästan säkert måste
fåräknas såsom bärgarelön av rariteten. Deras
honung kallas också för "Memma", och man sade
när det var något riktigt sött och godt, "det var
memma", ett ordspråk som fortfarande i denna dag

Skane
Västby m.

4405

Uppst. av Emil Jönsson
1935

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Men det var aldrig något vidare höningsförråd
i humlarnas bo, så att det lönade sig att samla
i hop till att söta mjöd eller öl med.

Bihus, ha nog icke använts av ihäliga trästö-
kar, ty så långt tillbaka som ett stycke in på
1700-talet, berättade mina Mor- och Farföräldrar
att de hade "Bos-kyvor" till "bi-kyvor". Men
kan inte heller förmoda att de gamle skulle ha
gjort disspörinnan leiholkar s. k. "Bumpel-
holkar" av urholkade trästockar, ty dels var
det svårare att göra sådana och dels vore de
nog ej så, på samma gång varma och luftiga
som halmkuporna. Andra namn än "Bi-
kyvor", "Boskyvor", användes inte. Aldrig
användes ordet Skruv, varken om tillfälliga
eller stadigvarande bi-fästare. Alla leihus
gjordes av halm, bos, bår. De tillverkades i ett

Bihusor

stycke, spiral, och ej i särskilda kransar. Bot-
ten var en bräda och midt i den var ett fyrkan-
tigt hål, dels för att kunna sättas en underkupa
eller en fyrkantig lådram och dels för att röka
leien vid slagten. Den utskjutande delen av bot-
ten brädan, kallades "Flyed" eller "Flybrädan".
De som hade många bikupor, skurs ut romerska
siffror på utsprånget till märke. Skägget på bi-
kupan var den nederste delen av täktäckning
en av halmen varmed kupan var täckt, till
skydd mot både köld och i synnerhet regn. In-
gången kallades "Fly-hålet", och hålet i överdelen
"äskan-hålet" och detta stängt med trä-toll.
Men icke alltit var något överhål på bikupor-
na, ty man kunde begynna i toppen med bind-
ningen och sluta nere vid. Begyntes i toppen
kunde den knytas, bindas ihop tät, men slutades

bindningen i toppen på kupan, så gjordes ett
runt hål, som var lättare än att då göra tätt
med bindningen. Träpluggen eller ett lock
fästes ofta med ett inslagna träpinnar, eller
band med samma sorts spånar fast, som gick
ifrån halmen och trädde i gjorda hål i trälocket.
För att få halmvården gemma hade man ett
"pöls-horn", d. v. s. ett avskuret kohorn, som
annars användes att stoppa pölsa, i sådan stor-
lek som man önskade. I detta horn sattes, eller
trädde halmen, så att hornet något trögt, kunde
föras efter som "synaden" med spånarna fortskred.
Nya halms trä stuckes i hornet i den vidaste än-
dan eftersom man förmår att hornet drogs lätt-
are, så att samma fasthet iakttogs. Man gjorde
olika gason på bikupor av halmen, efter olika
ändamål. Om man avsåg att sätta en ovan-

kupa ovanpå den första, för att göra bättre plats till fler kakor, om "Hagel" eller särskildt gynnsamt, så göres ovarsidan platt, med ett flägghål mitt i, men vill man sätta en even-
tuel förstärkning undertill, så gjordes kuporna spetsiga. Lådorna lådor eller kransar som an-
bringades över eller under den första kupan, lä-
tades runt om med lera eller kugötsel, vid sam-
manfogningen såväl med förra kupan, som
med en särskild botten, med särskildt fluster.
På så vis kunde en bikupa få två stycken flus-
terhål och smetade de igen det som inte behagades
användas. Man sydde eller band halmvalken eller
strängen genom spiral-liket framåt omväran-
de med smala långa $\frac{3}{8}$ in breda träspåror
fläckta med linne, av något segt långfibrigt
träslag, vanligast hassel, sälg eller aspf. På-

norma kallades för "Sy-or", Sy-spån, Spingelspån, jag såg aldrig, eller hörde talas om, ramkupor till hi före 1880 i våra bygder. Ramkupor insattes ju ramar, men i halmkuporna insattes 2 a 3 a 4 träpinnar, spetsiga så de kunde tränga i haln väggen och ej slänta ned för hakornas tyngd. De kallades "käre-pinnar" eller stötpinnar". Kuporna uppställdes vanligen i de gamle bondgårdarne inne på den kringbyggda gården, framför boningshuset som alltid var det norra av husslängerna, då således södersidan vände inåt gårdsplanen och således kommo kikaporna vid solens vägg. Man sökte ju placera dem så litet som möjligt framför fönstren, men även framför fönstren sågs kikapor mångenstädes. Turpare i sin trädgård-täppa, vid sydsidan framför bonings-

huset, der hade ha något skydds-gärdesgärd vid
sina bikupor. Bigård är ett nyare uttryck, till-
kommit sen hänkuporna infördes. I gamla
tider stod bikuporna på "bikänkarne". Dessa
bikänkar hade en lång planka att ställa
bikuporna, så att de väl som förefunnos i botten
på de flesta, kom att bli tätt genom flusterbrädans
direkta vilande på plankan. Dessa bikänkar
måste icke ställas, med bänken i
vattenho-ar, för att förhindra myror att kom-
ma upp i kuporna, ty myror äta upp både
honung och yngel på kort tid. Om vintern
täcktes de kupor som lämnats kvar till "vin-
terliggare", med en "bi-hatt" av haln, som ut-
gjorde fullkomligt tak så att ej regn tog igenom
och på samma gång genom sin tjocklek fridde
för köld. Med granbark täcktes aldrig bikuporna

i Kulla-socknarne, just därför att i den tiden
fanns ingen barskog. I de mera, då sådan
planterats beagnades ofta en strut granbark
utanpå en tunnare halmtäckning, att hålla så
att ej halmen bläste i sär. Något särskildt att
iakttaga vid tillverkningen är bikupor eller
bikhus var just ej, men somliga brukade gnida
halmbakuporna inne i oned Libsticka, Thimjan,
Lavendel, Ankerod, eller Salvia. Andra äter brukade
även "Tissa" (jämakt på gammal-Svenskan), i
halmbakupan innan de öste in bin då de svärmat
och troddes att bier skulle derigenom livas,
och bli kvar i kupan. Men säkert är, att den
kupa inte bin vilja bli kvar i, sedan onan stö-
kat in dem, der är det också omöjligt att få
dem att stanna, vad onan än gör. Jag försökte
stocka in en bisvärm i tre olika, nya bikupor,

Medel för att
få bina att
leva.

men de flögo snart ut igen och flögo på den gamla moderkupan igen. Jag förmärkte intet men troligen voro kuporna, blunda-pissade, ty sådant avsky bien, och kommer också i en lekupa så dö de bien snart ut, även därför att mössen äta upp "Hanan". Jag hörde gamla män berätta att om leikänken med leikuporna är stode be- vid gödselhögen, bara der voro solsken och lugt så skulle bien inte taga hänsyn till stanken. Se Domarebokens 14 Kap. 8 vers. I den gamla tiden hade de nog ej vetenskap om mer än en slags bi, ty, om än de skulle påträffa Vilda bi i skogen, så kunde de ju ej plantera eller stocka om dem, utan att döda dem, eller och att låta dem vara der de voro, och då blevo de nog snart utrotade av förut nämnda orsaker. Men i nyare tider är här ju en hel hop olika slag av Farna bi. Bi-

samhället kallas "svärmen", "bistocken", hela
'khyran'. De enskilde bin kallades: Ett bi, och
flera bi. (bin och bina, är nyare språkbruk)
Visen kallades Visen, eller bi-drottningen, Moder-
biet. Drömarne hette vandrävarne; Hannebärare
bin och arbetsbin kallades Dragarne, "dra-bin".
Man hade nog i huvudsak samma uppfattning
om de olika bins funktioner inom bisamhället
som man nu har. Visen ansågs på visst sätt
föra befäl över samhället, genom att uppmäna
till svärmning när det behöfdes eller flyga och
sätta sig der den nye svärmen skulle bo. Ett
bisamhälle med sin Visen var "Visen-stadigt", och
ett bisamhälle utan Visen var "Visen-fallet". Om en
kupa blivit Viselös, så krydde sig bin inte om att
"draga", utan flyga villrådiga hit och dit framför
kupan, men att ersätta bisten kunde intet göras

såvida inte därför var söjt genom den döda drö-
-ningens äggläggning förut. Bilarverna kallades
för yngel. Man kunde av biens utseende skilja på
de äldre och yngre. De äldre mörkare flitigare dra-
-garne, de yngre ljusare med små klumpar, och
så dragare och de gamle vakit-posterna och mörka
vattenbärare. Benämning på biets olika kropps-
-delar var: Huvudet, Bålen, Gumpen, tungan och
vingarne, Benen, Byxor, som sådes vara stora
om biet hade stora klumpar med frönjöl på bak-
-benen, när det kom hem. I gumpen, bak-kroppen
hade bion en giftig "gadd", som levde sittande i så-
ret när biet stuckit. Det är nog ett onytt "påhitt"
att bistyggn skulle vara bra, eller bota vissa
sjukdomar. Aldrig hörde jag att bistyggn hjälpte för
antingen kramp, reumatism, huvudvärk eller
ängslan. Om någon fick ett "bisting", så brukades

att lägga vät och kall jord, eller gyttja på der gaden satt, så lindra det snart. Det vill synas som om be vore rättiga och onera argbinta vid vissa tillfälle och dermot visas liksom en viss medgörlighet vid andra tillfälle. Om man skulle råka att klämma ett be, så sticker det vanligen, om det kan, men det kan antingen höras eller ses av de andre beien, ty de bliva snart arga allihop, om ett enda blir missbehandadt. De tyckas kunna känna igen sin värdare och gårdens folk och dem som tillhöra huset. Så minns jag när bikuporna stodo på beibänken, strax utanför köksdörren der hushållerskan och pigorna dagligen passerad i gängen genom beiens kretsande, men aldrig starkt beirr någon av husfolket. Men kom en främmande person fick han snart märka att der var förbejden väg. Förmodligen kunna beien märka

på lukten av främmande, personer, att de äro obe-
höriga. Dermed kunna bin låta handtera sig
som om de vare nästan livlösa, vid instöpfan-
de i kupan efter svärmningen, men det bör vara
en van, som tar dem antingen med bara han-
den eller med en större sked och föser dem.
Dermed låta de sig nöja, bara inte onan klämmer
något ihjel, ty då bli de andre arga. Man kan
höra på leiet, när det kommer i vredesmod, och
änmar stickas, genom det vislande läte det förer.
De gamle kallade detta ljud för "Sticke-lyed".
Det bästa sättet att bliidka bin, när onan har med
dem att göra, är, att vara lugn och inte fäkta och
slå efter dem, om de närma sig, ty då tro de nog
att det är en främling. Allt detta brukade de
gamle, men nu brukas hålla bin i "schack", vid
skötsel, synnerligast med ramkuper, med lättrök.

kanade av toleak eller trä och torv-rök som blåst
med en slags pust, på dem. Bienen bygge utgöres
av två slags var eller kitt. Det som tjänar till
tätning av alla springer och öppningar, utom
själva ingången, kallas för vaxet. Detta gna-
ga bien av blibliga träknoppar och föres hem
på de s. k. byxorna, de fikt rännor hållade bak-
benen. Det andra slaget av var hembä bien
ämne från blommosna och förtära det. I der-
as magar blir detta förvandladt till vax, som
bien svettas ut på baksiden av kroppen, och se-
dan skrapas av med bakbenen och sam-
manknådas med häkarna. Av detta var bygge
de små serkantiga pipor, rör eller kamrar, som
de hävta, eller fästa vid varandra. Ett dubbelt
lager av dessa pipor, med öppningarne åt var
sin sida utgöra en "likaka". Tre sådana

byggdes allt efter behov, i varje kupa. Dessa pipor
eller rör-cellar tjänade dels till förvaring av "Hanan"
och dels till bo åt ynglet. Drötningen lägger ett
-ägg i varje tom cell, på hela sommaren omöjligt
20 tusental eller fler. De ägg som skola bli "visar"
läggas i särskilda större celler och ungarne onatas
med finaste frömjölet ur blommar. Ur varje cell
kommer några dagar efter äggläggningen en li-
ten onask, (larven, ynglet) fram ur varje ägg och
dessa larver skötas och passas med mycket omsorg
av arbetsbin och onatas med biteröt. Visar-ynglet
onatas med rikligare föda som tillföres av arbets-
bin, med biteröt som de knåda i hop av honung och
blommornas frömjöl. Efter en vecka spinner lar-
ven in sig i Co-cong och förvandlas till puppa,
och då sätta arbetsbin ett varlock på pipan.
Efter 2 veckor kommer ur puppan, ett riktigt bi

som kryter sig ut genom locket. Det onatas då
med något koning och om några timmar
kan det flyga ut och in som de andre bin. Cocon-
gen benämndes, "lock-inet", "krypinet", "skalen", eller "holan".
Man kunde visserligen något dirigera bi-
ens bygg, genom isättandet av bärs-pinnarne i
kupan på sådant sätt som skulle locka dem att
helst bygga. Om kupan stod på mera frött fält
utsatt för beläst, så önskade man ställa till att
bien satte sina kakor på, med bredsidan emot
flusterhållet och ansågs varmare, men bien
byggde efter sin egen instinkt. Om de märk-
te att det var mycket lugnt och varmt, så kun-
de hända att de placerade kakorna med kant-
en emot dörren, flustret, och då drog luften
lättare in och svalade. För öfrigt byggde de
ofta tvärt emot som man tänkte sig, till och med

inte ens alla kakorna på samma håll, utan
något oregelbundet. Cellornas lock kallades för
"läppet" eller "lok-et". Gamla bruna varkakor
kunde vara förbrukade larvkakor och kallades of-
ta för "Skrikaka", men det blev skillnad på färgen
hos kakorna, beroende på det slags "drag" bien
hade. Ljung lämnade en mycket mörkare, bå-
de honung och vax, än andra blommar, men i
så fall var ljunghonungens kakor bland de yngst-
a, ty ljungdraget var senare än vår- och rom-
mar dragen. Ljung väste inte mer än på Kull-
aberg och något litet vid kafs-stränderna i
Kulla socknarne. Kakorna kallades för mör-
ka och ljusa (klara, "shot") Dessa "shot" press-
ades, de mörka för sig och de ljusa för sig, men
samliga gjorde ingen åtskillnad. Bions svärn-
ing är ett betydelsefullt moment i deras samhälls

-liv. Ett bisamhälle kan svärma flera gånger
på samma sommar, ända till 3 och i vällynta
fall 4 gånger. Svärmarne få då namn efter den
ordning i vilken de komma. Man kan höra om
man lägger örat intill kupan om kvällen liens
"manand" att de då troligen svärma dagen efter,
så vida det ej blir regnväder. Men den förste svär-
men "manar" inte utan ger sig tillkänna ge-
nom liens samling i en tork klump, hängande
under flustret. Det ljudhärmande ljudet för
"manandet" är ett, ett, och svaret gvar, gvar, och
ansågs som en disputation eller träta emellan
den gamle och den nye Visen. Befallning av
den gamle till den nye Visen att ge sig av, stäm-
mer inte riktigt över ens med det faktum
att det just är den gamle Visen med sina an-
hängare som flyger utifrån moderkupan och

bildar nytt samhälle. Hisen visar just ej vägen
vid utflykten från kupan, utan "spanare" förut
anvisa, och der de andre bien sätta sig, der sättes
sig även Hisen och alla bin i en klunga, eller
klump. Man brukade väsnas med att slå på
pannjernet, (stekt järnet), eller ringa och skramla
i en mortel eller annat genomträngande ljuds-
föremål. Detta för att inte Hisens röst skulle
kunna höras av de andre bien, ty då blevo de
tröskade och satte sig snart, ej långt från kupan
och varo lättare att instocka, men blevo de ej
hjäddade, antingen med ringande eller som som-
liga tillika brukade med en visp stänka vatt-
en upp bland bien och på något sätt få dem
att stanna, så kunde de ge sig till att flyga $\frac{1}{4}$ del
a $\frac{1}{2}$ mil bort och kunde då omöjligt följas. Det-
ta väsen kallades "att ringa för bi" och var ett ur-

aldrigt bruk. Det samhälle från vilket svärmen utgick, kallades för "Noder-kupan". Är det en svärm som övervintrat så var det ju en "över-liggare", men är det svärmingen av årets svärmar, som åter svärma, så är det en "jungfru-svärm", liksom barnbarn efter första noderkupan. Men en svärm eller samhälle som bestämmes att stå vintern över, kallas en "vinter-liggare". En svärm som återgår till noderkupan efter en stunds kringflygande, kallas en "Vise-fallen svärm", ty just därför att inte de hade någon Vise med sig, återvände de hem igen, ty de förnumms då att utan Vise kunde de ny koloni bildas. Om bien spela, flyga lustigt, i stort antal framför sina kupor, när det är vackert väder, kallas detta "att bien solsvärma". Anledningen dertill var liksom

en förnöjelse över tillvaron, eller haren i sitt
när sparrarne "hålla ting", eller när 30 a 40 styck
en skator, samlas i ett litet träd, samt skraka
och skratta alla på en gång. Det är en yrande
smitta, liksom när de gamle spelmännen
spelade "Elva-leken". Man vet egentligen
icke anledningen till detta leens förhållande.
När leien samlats sig efter svärningen i
en klunga i ett träd c. d. kallades en sådan
klunga för "lei-klasen" eller "lei-klumpon", och,
för att svärmen skulle stanna kvar, leruka-
des beskrugga "klasen", genom upphängande
av lakan och täcken på uppställda stänger
eller annat, men hängde klasen högt uppe i ett
träd, kunde det vara ganska svårt, och ofta
kunde man bli tvungen, att säga eller skära
grimen av. Men kunde man fästa en kupa

nära intill oran kluven, så kunde ofta hända att
eien själva gick in i kupan. Annars när det
blev svårt förde man eien med handen eller en
sked varsamt in i kupan varefter denna stäl-
les på sin bestämnda plats. Jag vet aldrig, jag hört
talas om något slags lockbete för ei, och det be-
tydde intet antingen man äste in dem med
silversked, eller horn- eller träsked, eller med bara
handen, om man vågade. Man kunde ju först
ta in ein i en halmkupa, "förkupa", och om
man då ville släppa eien i en ramkupa, så
satte man en slät dörr eller ett sofflock, till en
snedt uppstigande bors emot flustret och med
elst en häftig stöt på halmkupan fölls alla ein
ur denna och på sofflocket. Der begynte de
snart spatsera uppåt och in genom flustret, mid-
tiden allesammans. De gå aldrig nedåt. Men

halmkupa-skötsel är ju av nyare datum
och bör således ej här vidare redogöras för.
Arbetet med att få binn i kupa kallades att
"Stocka bin". Detta uttryck skulle möjligen vara
en fortleva efter "trästock" eller "trähäls" till
balkar i forntiden. Stockningen borde företa-
gas efter svärmningen, samma dag, eller dags-
afton som svärmningen skett, ty dröjde det till
dagen efter dermed, då voro binn säkert försvunna
ty de vilja inte sitta ute över natten. Att flytta
bin från en halmkupa till en annan, och därför
driva dem ur den första, kallades att "trumma"
ut binn. Detta var ett besvärligt och tidsödande
arbete. Man placerade dervid en tom kupa
ovanpå der binn voro, och avtog pluggen i toppen
på denna och stälde övre kupans bottenhål över
topphålet på den nedre, och tätade noga med en

-bindande av schal eller täcke, så inte kein kan
-de komma ut och kägge flustren tätades.
Kuparna ställes så fritt att man kunde spring
-a rundt dem och slå ned en kapp på den
nedre kupan varigenom kein bli så oroad att
de taga sin tillflykt upp i den övre kupan, men
detta sker först efter timala bearbetning på
deras rätta kupa. Man får lyssna efter om det
höres flera kvar, innan man tar undan den gam-
-la och skynsamst sätter den på en träda så botten
-hållet i den nya blir tätt. Ännu finnes ett och an-
-nat lei kvar, men de kunnat rökas lite, så kan man
ju taga honom från lei även i halvkupor utan
att döda kein. Kommer något lei ut vid kumning
-en så äro de nog "arglei". Om "Tanda" arglei (ggen)
hava vi hört.) och äro ej nädiga att råka ut för. Sedan
kein satts på bileänken i sin ordning, sades de vare

"Inklysta". Några nödvändiga försiktighetsmått
för att ej leion skulle stickas, eller för att
svärmen skulle trivas, var ju ej alldeles tron-
get att iakttagas, men gjordes icke desto mindre
till vad verkan det hava kunde. Några be-
hade klä på sig, en snjölst framsför ansigt-
et, omvrad med en schal och så långt ifrån
ansigtet att intet lei kunde nå till att stickas, ännu
som långa tjocka ull- eller skinnhandskar, tätt
ombundna vid armbågarna. Man brukade gri-
da kuporna inne i, förutom med vad förut
sagts, även med nässlor, gråles, Katta-kumpor,
(en slags illaluktande växt) Stål och gnicksilver
insatta vid båda sidor om ingången, gjorde nog
säkert onyckel till trivnaden, tvärtom. Endligt vad
jag tror och hörde berättas, brukades väl röka
ut-men aldrig röka in lei, i den gamla tiden.

Man brukade låta leiens hostäder, vid vissa tillfällen, antingen med lera, våt jord eller kodynga. Dessa "vissa tillfällen" kunde ju vara om man satte en s. k. skattelåda av träder, eller en mindre mindre kalkkupa under den övre kupan för större utrymmes vinnande för leien att bygga fler kakor. Då måste muras tätt omkring vid sammanfogningen. Bilen "dra" och "legga". Naturligtvis fick de olika dragen sina namn, efter de betingande omständigheterna av tid, värtslag, konungens beskaffenhet, om draget kunde kallas dåligt eller bra. Bra eller dåligt leikete. Om totalomdömet ansågs lönande så benämndes det som ett godt leikår. Då hade kuparna på leikänken blivit fler "Vintare" än förra året. Bietts arbete i blomman sådes vara att biet "drar", suger, samlar. När arbetsleien kom

mo dragande belastade med fotningar, "byxor", så
ansågs detta vara mat åt ynglet, eller var till att
bygga kakorna. Det kallades för "bi-brö", "bi-föä".
Honungen "Kanan", togo ju bien, troddes det, genom
att slicka den till sig i blomman, samt genast
spruta ut den i kakecellerna och täppa den inne
så den ej kann ut igen. Framställning av vax
knådades honing med frömjöl. Ljuset från ku-
pan efter en dags godt drag, kallades för biens "so-
ttrings-teal". Det troddes också att bien svettades
ut vax. Övervintring ansågs lämplig endast för
sådana svärmar som kändes tillräckligt stora
och stora med tillgång till vinterföda inomhus,
och stor svärm, så de kunde hålla värmen.
Jag tror ej att det brukades mata svaga samhällen
utan skulle man genom varsam lyftning på
kupan, misstänka att bien ätit opp, eller smält

ätit opp förrådet, så fick man ju ta loss kupan
från bottnen för att övertyga sig, och rökade
då sådana kupor ihjel. Men om de varit kraf-
-ga så hände det sällan att de icke redde sig till
våren. Man kallade beland almogen "att lein sitta
i "drala", eller sömne" om vintern. Man brukade
stänga ganska när som ett litet hål, för att inte
lein skulle lockas ut i stora massor, lockade av
solskenet, då de "kvicknade vid". De kunde an-
-nars lätt bli förvalna och falla ner och ej kunna
-resa sig igen. Denna leins första utflykt från
-för kupan om våren, kallas för leins "vandrings-
-utflykt". Leins fiender vara många såsom:
Inytlei, Tjuvlei, flera sorters fåglar, Hackspett, talg-
-oie, Skator, Svalor, Löss, snott och onal, råttor och my-
-ror, yngelröta, utsot, on. fl. Något skattesätt hän-
-de de gamle nog inte till, ty att trumma ut lei

förekorn inte förr än på 1880-talet, men då var
de sammankupor i bruk redan. Den s. k. skatte-
lidan var egentligen endast en utvidgning av
likupan så att större plats beredd för fler
kakor och så länge det var bra plats så svar-
made de inte. Några hade små flat-locke-kupor
liksom fig 4 (fr-lst), att sätta in under en större ku-
pa för att utöka utrymmet. Men annars be-
hövdes att endast epika eller sätta ihop en fyr-
kantig brädd som sattes på en vanlig kup-
botten, med ett fyrkantigt hål i midten. Genom
detta hål rökades sedemera bin, när de slag-
lades. Man förstörde således platsen inne i kup-
orna och derigenom samlade bin större föräd-
ar var och honing, än om det bleve förträngt och
bin i kupan måste svärma. De som föredrogs
att på många svärmar satte därför ingen skatte-

-läda under leikuporna. Man brukade alltid
döda det visamhälle man ville skatta. Detta
kallades "att slajta leien", att "ö-a" dem, "röga
ihjel dem", eller "svavla ner" kupan. Slakten till-
gick så, att smält svavel, på smala linne-
rem-sor, påtända och något instuckna om fluster-
hållet. Efter en kort stund är leien något bedöv-
-ade, då toges hela kupan, med över- och underkupa
och sattes över en håla i jorden, upptagen i
gräs-vall, och i denna håla brinna några linne-
-rem-sor med smält svavel. Om man behövde
beläsa på elden, så används en liten bläster, "pu-
-sten", och ryker det bra, så behöves hela dödan-
-det endast taga 10 minuter. Svavlet får inte
blåsa brinna utan endast med liten blå låga,
så det ryker bäst. Då man märker att de
fleste leien är döda så toger man bottenarne

undan och skakar ut bier i jord-hålan och jorden tilltrampas. I fall man inte tilltrampade jorden över de av svaret bedödade bier, skulle snart hela svärmen stå uppi igen, men genom detta vålds-middel måste de ju dö. Hålan i jorden kallat för "bi-gropan". De bikakor som voro fyll-da med honung, kallades för "Skot-kakor", och de svarte för "yngelkakor". De gamle visste noga skilja den mörkare fjung-drags och efterhöst-drags honung från den ljusare sommarhonungen. De honungskakor som voro väl av bier förseglade med tillslutna varlock, togos först försigtigt loss, med en kniv och lades i särskilt kär. Honungskakorna skildes från vatet genom själve rinning och kallades "själve rinnande" honung. I eland uppvärmdes kakorna. Även stöttes kakorna sönder och kramades massan genom en linne duk. Men

sådan genomkramad honung blev aldrig så ren och klar som antingen själv-rummen eller den förseglade Slungking av honung, var något för de gamle gästerna alldeles okänt sätt att skaffa fram honung. En fag förmam aldrig ens omtalt "kislunga" i våra laggar för än på 1880 talet. Om kakorna skulle kramas, så togs först undan de klara (förseglade) och de själv-rinnande kakorna, allt annat kramades. I en kettel med varmt vatten och en oned kallt, kastades i det kalla, de halvdöda lei, som stannat kvar, vid utskakningen och i varmvattnet kastades vat-knutar som skuroas loss från kupan, med en kniv. Man sökte genom uppvärmning, ur vatet utvinna mer honung, men den därvid erhållna produkten var mycket sämre än den första honningen, både till utseende och smak, och kallades i bland för "efter-pjötter" och begagnades upp-

-värm, att tåta bikus ord, eller att klenas inne
i en kupa att bren skulle vilja bli der. Vat-klum
-parne smältes i en panna och blev derav släta
kakor, som användes till skräddarevat. (Sko-
makare sydde med "beck-träd" förr i tiden)
och lius kunde göras av allt sammanskrapat
"kramb". Ännu användes ordet "krams-krams" fastän
i annan betydelse och ingen tänker var det härleder
sig ifrån, men tydligt härleder det sig från de gamla
krammande av bikakor. Det blev "krams" till slut.
Konungens användning var mångfaldig och
kan knappast uppräknas allt var till honing in-
-gick som dels sötningemedel till maträtter, el-
-ler som onedicin i sjukdomar. Ofta användes
honing som smör på bröd, enkant, eller breddes ovan
-på smöret på bröd, eller sötmedel till dricka.
Aljöd har aldrig leggit i mina. Mor-Föräldrar

minne, men jag såg hur Mor och Mormor, så
de lade över ölkarret, med varma täcken, sedan
de lagt gästen i ölet, som vid stadiet kallades för "vört
-en" och fick av hushållet avsmakas, då nedsatte en
flaska starkt brännvin, med avtagen kork, på
botten i karret och gick fluidiet, "vörten" över bu-
telihalsen. Om morgonen efter var innehållet i
flaskan lika med det andra ölet i karret. Nå-
got annat slags orjöd vet jag aldrig tillverkades
men troligt är att i huskehovs-bränningens dag-
ar honung och brännvin i maltölet utgjorde
s. k. orjöd, varav de gamle drucko "när i ben".
Då sår lades honung, utleredd på limslapp, för
att hålla såret friskt och ansa ut ondska. Sår-
skildt blandat med något hornmjöl, som drag-
plåster på bölder och (Tryck = Onnda bittet). Skat inre
åkommer tillhopa med orjölke uppköket, som one

-del mot hosta och förkyllning. Honungen förvarades så vidt möjligt i stenkärl eller träkyttor, men icke i koppar- eller förtenta kärl. Man vidtog inga åtgärder till förhindrande av honingens försöckrande, emedan den ansågs icke förlora några egenskaper utan endast blev bättre genom ålder. Försöckrad honung kallades "sockerhonung" eller "honungs-socker". Det passade ju ej att bruka på smörgår, men i öfrigt användes det som förut. Tur med lei, sådes den leiägare ha då aldrig någon svärm flög ifrån honom, aldrig någon överliggare blev fördervad om vintern, aldrig hade kupor som inte svärmade, minst en gång om sommaren, aldrig råkade ut för lei-sjukdomar, aldrig utsatt för tjurlei och aldrig blev ovän med companionerna, hälftenbrukarna. En sådan gubbe kallades vanligen för

"Bikungen", i synnerhet därför att det sällan
var mer än en i ett par legar som det gick så
väl med leisköteln, ty hané undersötar försökade
ständigt. Det kunde vara god tur med svär-
mar som hittades och även med dem som lem-
nades bort till häkten, bara inte ägarne kommo
i kve om dem, ty då dogo lein ut det året.
Men något särskilt att iakttaga för att få
tur med lei, hörde jag ej, utan gick silver
i lägge ändar på leilänken och stäl vid dess
sidor. För det mesta gick "turen" ut med
lei-ägarens bortgång. Turen berodde nog
mycket på väl-skötsel också.